

IN MEMORIAM

MILIVOJ PAVLOVIĆ

(1891—1974.)

Smrt prof. M. Pavlovića stigla je nenadano. Umro je 19. siječnja 1974. Taj sveučilišni profesor i akademik bio je i ostao istaknuto ime srpske filologije. Ostavio nas je u 83. godini života, nakon što je punih šest desetljeća bio stalno prisutan u nekoliko područja jezične znanosti. Iako u poodmakloj dobi, taj živi i nemirni duh, pravi učenjak i čovjek, imao je još mnogo toga reći. Na njegovu radnom stolu ostalo je nekoliko nedovršenih radova i još mnogo drugih u tisku, koji izlaze i izlazit će još dugo — posthumno. Energija koja zadivljuje, radinost kojoj treba tražiti premca! Njegova bibliografija radova sadržava preko pet stotina bibliografskih jedinica.

M. Pavlović rođen je u Nišu 8. XII 1891. Ondje je svršio osnovnu i srednju školu. Studirao je filološke znanosti kod najistaknutijih srpskih filologa: A. Belića, J. Skerlića i B. Popovića. Usavršavao se na francuskim sveučilištima; u Parizu kod Meilleta, Dauzata, Henryja, Brunota i Louscna i u Poitiersu kod E. Ernaulta i J. Andouina. Tamo je usavršio svoju naobrazbu iz komparativistike, sanskrta, francuskog, keltskog, vulgarno-latinskog i romanistike uopće. U Parizu je doktorirao 1920. vrlo zapaženom tezom iz dječjeg govora (*Le langage enfantin*), nagrađenu studiju iz psihofiziološkog proučavanja govora, kojoj se temi i kasnije često vraćao.

Službovao je na srednjim školama, na Vojnoj akademiji u Beogradu, a god. 1926. postaje docentom Filozofskog fakulteta u Skopju gdje 1930. postaje izvanrednim, a god. 1940. redovitim profesorom. Umirovljen, ponovno se nakon II. svjetskog rata aktivirao i god. 1954. postaje profesorom novoosnovanog Filozofskog fakulteta u N. Sadu, i gostujućim profesorom Prištinskog filozofskog fakulteta, gdje je držao kolegij iz opće lingvistike.

Prof. M. Pavlović unio je u dotadašnju srpsku mladogramatičarsku školu novije, suvremenije spoznaje francuske lingvistike i školovao jak i brojan podmladak u nekoliko jezičnih disciplina.

Svestranost i stručnost prof. M. Pavlovića golema je, počevši od psihofiziologije i patologije govora, preko općih problema jezične znanosti, što je okrunio god. 1959. knjigom *Uvod u nauku o jeziku*, do stilističkih studija sažetih u knjizi *Problemi i principi stilistike* (1961).

Prof. M. Pavlović bio je istaknut dijalektolog. Uvijek obaviješten na samom izvorištu podataka, propješačio je (čak platinastim stopalom, posljepkom ranjavanja na teškom maršu kroz Albaniju u I. svj. ratu, u kojemu je sudjelovao kao dobrovoljac) Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru, a osobito detaljno i u nekoliko navrata Makedoniju i Srbiju. S tih putovanja nastalo je nekoliko desetaka studija i knjiga s podacima iz svih naših dijalekatskih krajina, koje daje iz prve ruke: izvorno i autentično.

Vrlo mnogo rasprava posvetio je problemima suvremenog jezika. Od toga mnoštva ističemo knjigu *Problemi sintakse i jezični dinamizam* (god. 1972). Kao dugogodišnjeg predavača zanimali su ga problemi metodike i metodologije jezika i književnosti kojima se dugo bavio i mnogo pisao, ali ćemo opet spomenuti samo knjigu *Osnove metodike nastave srpsko-hrvatskog jezika i književnosti* (1961).

Prof. M. Pavlović proučavao je mnoga poglavlja iz jezične povijesti u kojima je pomnivo obradio jezičnu stratigrafiju, istraživao uvjete i slijed razvitka srpskog i hrvatskog jezika i uopće južnoslavenskih i balkanskih jezika.

Od posebnog su značenja za problematiku »Slova« Pavlovićevi članci o starim jezičnim spomenicima kao što su: *Belićevi odlomci bosanskih jevanđelja* (1921), *Gračanička povelja* (1928), *Sistema udarenija Radoja Dijaka pisca gramoty Bana Kulina* (1958), *Struktura i stil visokog ranga u staromakedonskom književnom jeziku Konstantina i Metoda Solunskih* (1970), *Nadgrobna ploča najdena vo selo German kraj Prespa. Tekstološka identifikacija* (1971), da spomenemo nasumce nekoliko priloga nastalih u razdoblju od točno 50 godina.

Prof. M. Pavlović pisao je dvaput i u »Slovu«, i to onda kad je želio iskazati počast dvojici velikih stručnjaka s područja glagolitike: J. Vajsu, kojemu je bio posvećen trobroj Slova 6—8, god. 1957. i Vj. Štefaniću, kojemu je bio posvećen dvobroj 15—16, god. 1965. U prvom, (Vajsovu) zborniku Pavlović piše o znaku »đerv« i njegovoj glasovnoj vrijednosti; prati njegove grafijske preoblike od najstarijih spomenika do recentnih bosanskih rukopisa i određuje njegovu glasovnu vrijednost u kronološkom i dijalekatskom razvoju, što je osobito značajno s obzirom na hrvatske glagoljske spomenike za utvrđivanje fonološke vrijednosti $j < d\dot{i}$ u hrvatskom jeziku. U dvobroju 15—16 izdanu u povodu 65. godine života i 30-godišnjice rada Vj. Štefanića g. 1965. prof. Pavlović u prilogu *Jedinstvo zapisa Gligorija dijaka* analizira i utvrđuje tematsko jedinstvo, redoslijed i stilske značajke Gligorijevih zapisa u Mirosavljevu evanđelju.

Ali pravog Pavlovića prepoznajemo u njegovim balkanološkim, miksoglatkim studijama koje gradi na golemu poznavanju terena i na mnogobrojnim onomastičkim podacima koje je, većinom, sam skupio. U tim istraživanjima on je nastavljač Mayerov, Skokov, Barićev i suradnik Budimirov koji mu je, da to uzgred spomenemo, (s N. Rodićem) posvetio pohvalan članak: »Pogledi na miksoglatiju i onomastiku prof. M. Pavlovića« (1971).

Rasprave s ovog područja pokazuju golemu erudiciju katkad i nedovoljno obuzdanu fantaziju. To su vrlo zanimljiva štiva s kojima se ne moramo ni u cijelosti složiti, niti ih uvijek treba u svim pojedinostima prihvatiti, ali nose draž otkrivanja zanimljivih područja, dovitljivost u međujezičnim previranjima, smjerove neistraženih putova, iskre nago-vještaja i smione zaključke, koji neodoljivo vuku na dalji rad: da se ili potvrde ili drukčije objasne.

Prof. M. Pavlović desetljećima je neprekidno prisutan na mnogobrojnim svjetskim, mediteranskim, balkanološkim, slavenskim i jugoslavenskim kongresima i znanstvenim skupovima koji obrađuju raznovrsnu jezičnu problematiku. Njegova se riječ uvijek slušala pomnivo, njegove polemike, kritike i opažaji uvijek su bili otvoreni, fundirani, duboko ljudski, taktični do krajnjih granica. Uživao je stoga nepodijeljene simpatije. Bio je rado viđen u predsjedništvima, u mnogim stručnim i strukovnim odborima, u uredništvima mnogih časopisa, a *Zbornik za filologiju i lingvistiku* (Novi Sad) kojemu je bio jedan od osnivača, posvetio je Pavloviću 4. i 5. knjigu, u kojoj je 57 domaćih i inozemnih učenjaka, prijatelja i učenika, tiskalo svoje priloge njemu u čast. U tom zborniku (4—5 i 16/1) izašla je golema bibliografija njegovih radova do godine 1972.

Prof. M. Pavlović nikada nije bježao od dužnosti, a s pravom je uživao mnoge počasti. Bio je dopisnim članom Srpske akademije nauka i umetnosti, član Odbora Srpsko-hrvatskog dijalektološkog i Općeslavenskog lingvističkog atlasa, za koje je sam obradio nekoliko istaknutih punktova, član Međuakademijskog odbora za onomastiku Jugoslavije i predsjednik Republičkog onomastičkog odbora Srbije, član Hrvatskog filološkog društva i Društva za rumunski jezik.

U tuzi oproštaja ne da se zaboraviti njegova pažnja, iskrenost, čestitost, a nadasve briga kako da se preko znanosti zbliže ljudi i narodi i kako da se mladi naraštaj odgoji u takvu duhu. Tom zadatku posvećivao je prof. Pavlović sve slobodno vrijeme, sve do prethodne zime kad je skrhan tugom za umrlim bratom i sam navukao bolest, koja je, bila jača i od njegove volje za životom i brža od želje da dospije riješiti preostale znanstvene zadatke na kojima je radio.

Petar Šimunović

BLAŽ JURIŠIĆ

(1891—1974)

Dana 10. veljače hrvatska je filologija izgubila velikog i vrijednog neimara profesora dra Blaža Jurišića, koji nas je ostavio u 84. godini tiho i skromno, onako kako je živio i proživio sav svoj život.

Prof. B. Jurišić rodio se 15. siječnja godine 1891. na malom otočiću Vrgadi, na razmeđu zaderskog i šibenskog otočja, ukliještenom vijencem Kornata s mora i stolnim Biogradom s kopna. Ondje na otočiću među mrežama i maslinama, s težacima i pomorcima, proveo je djetinjstvo.